

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA KAZNENO PROCESNO PRAVO

Zrinka Strupar

MEDIJACIJA U KAZNENOM POSTUPKU U REPUBLICI HRVATSKOJ

DIPLOMSKI RAD

izv.prof.dr.sc. Zoran Burić

ZAGREB, 2025.

Izjava o izvornosti

Ja, Zrinka Strupar, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima od onih navedenih u redu.

Zrinka Strupar v.r.

SAŽETAK

Medijacija u kaznenom postupku predstavlja mogućnost izvaninstitucionalnog rješavanja sukoba između počinitelja kaznenog djela i žrtve, pod vodstvom neutralne treće osobe – medijatora. Riječ je o postupku koji naglašava razvoj komunikacije među strankama u vezi konflikta koji je nastao među njima i istodobno doprinosi smanjenju recidivizma i rasterećenju pravosudnog sustava.

Medijacija se u Republici Hrvatskoj još uvijek razvija i traži svoje mjesto unutar kaznenopravnog okvira, iako je prisutna već niz godina, osobito kroz mehanizme mirenja za maloljetnike, ali i kroz mogućnosti naknade štete u adhezijskom postupku i privatnim tužbama.

Cilj ovog diplomskog rada jest analizirati ulogu i učinke medijacije u kaznenom postupku u Republici Hrvatskoj. Rad će prikazati okvir medijacije u Republici Hrvatskoj i to: njegov povijesni razvoj, aktualno kaznenopravno uređenje, zakonsku prilagodbu medijacije prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela te međunarodne dokumente kao smjernice za hrvatsko zakonodavstvo. Uz općenite karakteristike medijacije, medijatora i faza postupka medijacije, osvrnut ću se i na učinak kaznene medijacije na žrtvu, počinitelja, hrvatski kazneni sustav i općenito društvo. Također sažetim prikazom općih karakteristika medijacije, ističem učinke medijacije primjenjive u svakoj grani prava. Radom želim istražiti prepreke i otvorene prostore za medijaciju u hrvatskom kaznenom postupku promatrajući medijaciju kroz prizmu nekoliko europskih zemalja koje su razvile uspješne modele restorativne pravde, s naglaskom na razvoj medijacije.

Sveukupnom analizom i iznošenjem teorijskog i praktičnog okvira želim istaknuti kako medijacija ne predstavlja prijetnju pravdi, već naprotiv – može postati njezin nadopunjujući, humaniji oblik.

U rad su uključeni rezultati intervjua s dugogodišnjom medijatoricom i sutkinjom Općinskog suda u Velikoj Gorici te stručnom suradnicom na pravnim i administrativnim poslovima u Hrvatskoj udruzi za medijaciju i voditeljicom Centra za medijaciju. Obje sugovornice provode medijaciju u praksi te su i njezini vrsni poznavaoци, a dodatno će istaknuti praktične prepreke i prilike za razvoj ovog instituta u hrvatskom pravosuđu.

KLJUČNE RIJEČI: medijacija, konflikt, izvaninstitucionalno rješenje spora, kazneni postupak, odustanak od kaznenog progona, individualizacija sankcije

SUMMARY

Mediation in criminal proceedings represents a possibility of non-institutional resolution of conflicts between the perpetrator of a criminal offense and the victim, under the guidance of a neutral third party—the mediator. It is a procedure that emphasizes the development of communication between the parties regarding the conflict that has arisen between them and at the same time contributes to the reduction of recidivism and the relief of the judicial system.

The aim of this thesis is to analyse the role and effects of mediation in criminal proceedings in the Republic of Croatia. The paper will show the legislative framework of mediation in the Republic of Croatia, its historical development, current criminal law, legal adaptation of mediation towards juvenile perpetrators of criminal offences and international documents as guidelines for Croatian legislation. In addition to the general characteristics of mediation, mediators and stages of the procedure, I will also refer to the effect of criminal mediation on the victim and the perpetrator. Also, by summarizing the general characteristics of mediation, I highlight the effects of mediation applicable in each branch of law. The parties do not care what branch of law they are dealing with when their rights are violated. I want to explore obstacles and open spaces for mediation in Croatian criminal proceedings by looking at mediation through the prism of several European countries that have developed successful models of restorative justice, with an emphasis on the development of mediation.

Through the overall analysis and presentation of the theoretical and practical framework, I want to emphasize that mediation does not pose a threat to justice, but on the contrary – it can become its complementary, more humane form.

The paper includes the results of an interview with a long-time mediator and judge of the Municipal Court in Velika Gorica and an expert Associate in legal and administrative affairs in the Croatian mediation Association and the head of the mediation centre. Both interlocutors carry out mediation in practice and are also excellent connoisseurs, and they will additionally highlight practical obstacles and opportunities for the development of this institute in the Croatian judiciary.

KEY WORDS: mediation, conflict, non-institutional settlement of disputes, criminal proceedings, waiver of criminal prosecution, individualization of sanctions

Sadržaj

1.	UVOD	1
2.	TEORIJSKI OKVIR MEDIJACIJE	2
2.1.	Pojam i definicija medijacije te načela i temeljne značajke medijacije.....	2
2.2.	Tijek postupka medijacije i uloga medijatora.....	4
2.3.	Razlike između medijacije i kaznenog sudskog postupka	6
3.	MEĐUNARODNI I NACIONALNI PRAVNI OKVIR MEDIJACIJE	9
3.1.	Međunarodni dokumenti i preporuke	9
3.2.	Povijesni razvoj medijacije u zakonodavstvu Republike Hrvatske	11
3.3.	Medijacija u kaznenom postupku prema Zakonu o kaznenom postupku	11
3.4.	Medijacija kod kaznenih djela maloljetnika i mlađih punoljetnika	12
4.	PROVEDBA MEDIJACIJE U KAZNENOM POSTUPKU U REPUBLICI HRVATSKOJ	14
4.1.	Aktualno zakonodavno rješenje	14
4.2.	Prepreke i izazovi primjene medijacije u Republici Hrvatskoj, analizirani kroz intervju sa sutkinjom medijatoricom te stručnom suradnicom HUM – a.....	16
5.	PREDNOSTI MEDIJACIJE U KAZNENOM POSTUPKU ZA POČINITELJA, ŽRTVU, DRUŠTVO I DRŽAVU 19	
5.1.	Prednosti za počinitelja kaznenog djela uz osvrt na predmet: R.v. Gladue, Supreme Court of Canada, [1999] 1 S.C.R. 688	19
5.2.	Prednosti za žrtvu kaznenog djela.....	23
5.3.	Prednosti za hrvatski kazneni sustav i društvo u cjelini	24
6.	KOMPARATIVNA ANALIZA – MEDIJACIJA U KAZNENIM POSTUPCIMA U EU	25
6.1.	Italija	25
6.2.	Slovenija	27
6.3.	Norveška.....	28
7.	ZAKLJUČAK.....	30
8.	LITERATURA:.....	32
8.1.	Zakoni i ostali normativni akti	32
8.2.	Mrežne stranice.....	32
8.3.	Članci i knjige	33
8.4.	Sudske odluke.....	35

1. UVOD

“Pravda neće biti zadovoljena ako zadržimo isključivi fokus na pitanjima koja pokreću naše sadašnje pravosudne sustave: Koji su zakoni prekršeni? Tko je to učinio? Što zaslužuju? Istinska pravda zahtijeva, umjesto toga, da postavimo pitanja poput ovih: Tko je povrijeđen? Što im je potrebno? Čije su to obveze i odgovornosti? Tko ima udjela / interesa u ovoj situaciji? Kakav je proces koji može uključiti sve zainteresirane strane u pronalaženju rješenja?”¹ Howard Zehr, kao vodeća osoba u svijetu restorativne pravde, ističe značajke popravljivanja društva umjesto kažnjavanja društva, a pravdu traži restoravnim sredstvima.

Alternativni načini rješavanja sporova u suvremenim pravnim sustavima polako zauzimaju sve veći značaj kada je u pitanju humanizacija pravnog problema. Pravna situacija u kojoj se stranke nalaze ne pripada samo sudu i odvjetnicima, već prvenstveno strankama. Primjermom alternativnih načina rješavanja sporova kao što su pregovaranje, arbitraža, koncilijacija, medijacija, stranke dolaze do konstruktivnog rješenja zajedno se okrećući protiv problema, a ne jedni protiv drugih, čime se pravni problem približava ponovno ljudima od kojih je i potekao. Današnji sudski procesi otežavaju nam donošenje prihvatljivih rješenja za obje strane, već jednu stranu predstavlja kao gubitnika, a drugu kao pobjednika.

Kad se poćini kazneno djelo, pobjednika i gubitnika nema. Kazneni proces traži odgovornost i sankcioniranje. Ima li mjesta sporazumijevanju između ųrtve i poćinitelja u takvom formalnom, strogom postupku?

Kazneno djelo također je obilježje ljudskog bića, *humanuma* (lat.) Naime, poćinitelj kaznenog djela je osoba koja je izvršila kazneno djelo, odnosno osoba protiv koje je podnesena prijava ili je optuųena ili osuđena za kazneno djelo. Dakle ne postoji kazneno djelo bez poćinitelja, tj. bez subjekta pa se tako ni kazneni postupak ne bi trebao svoditi na formaliziran institucionalni postupak, odvojen od svojih subjekata. Kazneni postupak trebao bi zadovoljiti potrebe ųrtve i poćinitelja te društva u cjelini, no najćešće to nije slućaj. Upravo se u skladu s tim potrebama otvara prostor medijaciji, kao alternativnom načinu rješavanja konflikta koji nastaje i poćinjenjem kaznenog djela o ćemu će ovaj rad više iznijeti.

¹ Zehr H., *The Little Book of Restorative Justice*, Good Books, Pennsylvania, 2002., str.21.

2. TEORIJSKI OKVIR MEDIJACIJE

2.1. Pojam i definicija medijacije te načela i temeljne značajke medijacije

U Zakonu o mirnom rješavanju sporova možemo pronaći definiciju medijacije kao svaki postupak, bez obzira na to provodi li se u sudu, instituciji za medijaciju ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više medijatora koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje.² Prema priručniku Hrvatske udruge za medijaciju, medijacija (lat. *mediare* = u sredini) je pregovaranje u kojem stranke uz pomoć treće nepristrane osobe od njihovog povjerenja traže i pronalaze vlastito rješenje sukoba ili spora. To je dobrovoljan, povjerljiv i privatni postupak.³ Prepoznatljive karakteristike ovakvog pregovaranja o konfliktu koji je nastao među strankama su dobrovoljnost, povjerljivost i fleksibilnost.

U Hrvatskoj je medijacija u pravila dobrovoljna, osim u slučajevima kada zakon propisuje obveznu medijaciju. Konkretno, radi se o situaciji pokretanja postupka pred sudom radi naknade štete, osim naknade iz radnih odnosa⁴ te kada jedna od stranaka ima opravdani razlog za odbijanje medijacije, zbog primjerice prijašnjeg nasilja među strankama⁵ ili kada stranka koja pokreće postupak nije saznala prebivalište niti boravište druge stranke.⁶ Odnosno u navedenoj situaciji parnice radi naknade štete, sud će, ako utvrdi da u takvom postupku stranke nisu imale ranije navedene opravdane razloge za nesudjelovanje u mirnom rješavanju postupka, uputiti stranke da u roku od 15 dana sudjeluju na informativnom sastanku o medijaciji.⁷ Zatim, u parnicama iz radnog prava, u slučaju koji može dovesti do štrajka ili drugog oblika industrijske akcije, mora se provesti postupak mirenja (medijacije) prema čl. 206. st. 1. Zakona o radu⁸ dok prema čl. 133. st. 4. ZOR-a, medijacija će biti obvezna ako je tako propisano zakonom, drugim propisom, kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu.

Povjerljivost u medijaciji omogućuje strankama dozu opuštenosti, sigurnosti, a ključan je element individualiziranja konflikta među strankama jer iznesene informacije ostavlja među strankama i medijatorom, za razliku od sudskih rasprava koje su, u pravilu, javne. Dakle, na

² Zakon o mirnom rješavanju sporova (dalje u tekst: ZMRS), NN 67/23, čl. 4. st. 1 toč b.

³ Priručnik za medijatore, HUM, Zagreb, 2024.

⁴ Čl. 9. st. 1. ZMRS-a

⁵ Čl. 9. st. 5 ZMRS-a.

⁶ Čl. 9. st. 10. ZMRS-a

⁷ Čl. 10. st. 1. ZMRS-a

⁸ Zakon o radu (dalje u tekstu: ZOR), NN 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23

sudsku raspravu može doći svaki punoljetni građanin, kako bi se ostvario jedan od aspekta povjerenja u pravosuđe i nadzor nad radom suda, što nije slučaj kod medijacije. Sve što se stranke dogovore da se ne iznosi izvan medijacije, nije dostupno javnosti.⁹ Također, takve iznesene činjenice ne mogu se iskoristiti protiv bilo koje stranke u sudskom, arbitražnom ili drugom postupku.¹⁰ Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, medijator je dužan u odnosu na treće osobe čuvati povjerljivim sve informacije i podatke za koje sazna tijekom postupka medijacije, osim ako ih je na temelju zakona dužan priopćiti ili ako je to nužno radi provedbe ili ovrhe sklopljene nagodbe.¹¹

Medijacija kao fleksibilan postupak omogućuje izostanak strogih procedura i formi što uvelike skraćuje trajanje iste. Također, zbog svoje fleksibilnosti, stranke u medijaciji imaju mogućnost same birati kako će se postupak voditi, nisu ograničene formalnim zakonskim normama.

Bitno je samo da pravila koja stranke odaberu kao metodu dolaska do rješenja ne budu protivna javnom poretku, prisilnim propisima i moralu Republike Hrvatske te da ne idu na štetu trećih osoba. Dakle, sukladno zaštiti javnog poretka u kojem su zapravo sadržana temeljena pravna i moralna načela sustava Republike Hrvatske.¹²

Medijacija je jedan od oblika postizanja restorativne pravde koja u prvi plan stavlja obnavljanje odnosa u zajednici, popravak ili naknadu štete načinjene kaznenim djelom, promjene vrijednosnog sustava i načina rješavanja problema.¹³ Radi se o alternativnom pristupu prema počinjenju kaznenih djela i reakcije društva na kaznena djela.¹⁴ Drugačiji pristup ogleda se u tome što u središtu kaznenog prava više nije retribucija, kao zastrašivanje i odmazda počinitelja već rekonstruktivni (obnavljajući) pristup prema posljedicama prouzročenim kaznenim djelom te prema subjektima kaznenog odnosa, a na kraju i društvu u cjelini. Kao što mu samo ime kaže, obnavljajući pristup za cilj ima obnavljanje odnosa, popravljivanje štete žrtvi počinjene kaznenim djelom, pomirenje i pozitivno ozračje u budućnosti. Dakle, žrtva sada postaje središnja figura postupka.¹⁵

Prema retributivnom pristupu „počinitelje treba kazniti prema zaslugi, a primjerena je ona kazna koja odgovara počinjenom kaznenom djelu. Otkrivanjem, uhićenjem i kažnjavanjem sukladno

⁹ Pravilnik o medijaciji, NN 147/2023, čl. 6. st. 4

¹⁰ Pravilnik o medijaciji, čl. 6. st. 4.

¹¹ Pravilnik o medijaciji, čl. 6. st. 4.

¹² Zaključeno na temelju podataka iz Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3

¹³ Miroslavljević A, Koller-Trbović N., Lalić-Lukač D.: *Evaluacija uspješnosti izvansudske nagodbe u stručnoj službi za izvansudsku nagodbu*, Kriminologija i socijalna integracija, vol. 18, br. 2, 2010, 1-104, str. 54.

¹⁴ A. Miroslavljević: *Izvansudska nagodba - perspektiva oštećenika i mladih u sukobu sa zakonom*, Kriminologija i socijalna integracija vol. 23, br.1, 2015., str. 18.

¹⁵ Gojak M.: *Medijacija (mirenje) u slučaju maloljetničke delikvencije*, 2023., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/medijacija-mirenje-u-slucaju-maloljetnicke-delinkvencije-57453>

počinjenom kaznenom djelu poslat će se jasna poruka drugima da se kriminal ne isplati.“¹⁶ Prema rehabilitacijskom pristupu „počinitelje kaznenih djela je potrebno promijeniti kako bi se prevladali uzroci kriminalnog ponašanja i prevenirao recidiv (radne vještine, kontrola emocija itd.), te stoga treba izricati kazne koje će najbolje doprinijeti rehabilitaciji počinitelja.“¹⁷ Radi se o humanom pristupu rješavanja posljedica kaznenih djela, koji uključuje žrtvu kao glavnu figuru postupka, a kojemu je cilj vraćanje u prijašnje stanje oštećenika i zajednice, rehabilitacija počinitelja, reintegracija.¹⁸ Medijacija je prava „oaza za vođenje teških razgovora“ i smatra se „najboljim vremenom u životu jednog spora.“¹⁹

2.2. Tijek postupka medijacije i uloga medijatora

Tijek postupka uključuje prijedlog za medijaciju, prihvata tj. spremnost i volja obje strane da započnu s medijacijom, održavanje sastanaka te na kraju uspješne medijacije potpisivanje sporazuma o medijaciji.

Inicijativa za pokretanje medijacije može doći od strane suda ili jedne od stranaka ili obje stranke. Kod obavezne zakonske medijacije, pokušaj mirenja je pozitivna procesna pretpostavka te nije moguće započeti parnični odnos prije zajedničkog prisustvovanja medijaciji i pokušaja sporazumijevanja.

Medijaciji, dakle, prethodi suglasni prijedlog stranaka i imenovanje medijatora, zatim slijedi mogućnost odvojenih individualnih sastanaka sa svakom strankom i njihovim punomoćnicima, po potrebi, a ubrzo se zakazuje prvi sastanak. Radi se o strukturiranom, ali jednostavnom procesu o čijim fazama isključivu brigu vodi medijator, a ne stranke. Iako je medijacija neformalna, postoji taj određeni slijed radnji koji bi bilo dobro slijediti jer se temelji na iskustvu koji redoslijed stadija daje najbolje rezultate.²⁰ Tokom prvog sastanka slijedi uvodna riječ medijatora koji stranke upoznaje s procesom te im predaje izjavu o povjerljivosti i dogovara s

¹⁶ Maloić S.; *Suvremeni pristupi kažnjavanju kao determinante kvalitete života u obitelji, susjedstvu i zajednici – nove perspektive suzbijanja kriminala*, Kriminologija i socijalna integracija. Vol. 21. br. 2, 2013., 1-164, str.32

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Koller-Trbović N., Cvjetko B., Koren-Mrazović M., Žižak A.: *op.cit.* u bilj. 8, str. 13.

¹⁹ <https://medijacija.hr/faq-items/19-koje-su-najvaznije-prednosti-medijacije-u-odnosu-na-sudski-postupak/>

²⁰ *Op.cit.* u bilj. 3., str. 34.

njima neka zajednička društvena pravila koja će svi poštovati (oslovljavanje, raspored sjedenja, uzimanje pauzi). Medijacija se provodi na način o kojem su se stranke sporazumjele.²¹

Ako se stranke dogovore da će u medijaciji sudjelovati uz svoje punomoćnike, punomoćnici također mogu na svakom sastanku biti uz svoju stranku, no stranke i dalje imaju aktivnu ulogu u procesu. Stranke već na prvom sastanku iznose svoju stranu priče bez uzajamnog prekidanja. Svaka od stranaka ima priliku osobno ispričati što je njoj važno, bez formalnih procedura. Punomoćnici stranaka mogu iznijeti svoje poglede na spor, no s obzirom da se radi o neformalnom postupku, postoji mogućnost da medijator kao objektivna osoba koja želi da stranke riješe spor u zajedničku korist zamoli punomoćnike da izostanu sa nekog sastanka kako bi stranka sama izrazila što želi. Ne postoji određen broj sastanaka niti vremenski period kada se idući sastanak treba dogovoriti, sve je stvar dogovora između stranaka i medijatora. Na sastancima se razmjenjuju informacije, postavljaju pitanja, daju pojašnjenja, slobodno izražavaju emocije, definira se bit spora.²²

Sudska parnica je utemeljena na prekidu izravne komunikacije i suprotstavljanju stranaka u pravnoj areni u kojoj je jedini cilj poraziti protivnika.²³

Medijacija, s druge strane ne predstavlja arenu već otvoren prostor za razvoj komunikacije. U parnici punomoćnici komuniciraju sa sudom, stranke većinom ne iznose svoje mišljenje i stavove direktno protivnoj stranci već punomoćnik stranke formuliра stavove svoje stranke i iznosi ih sudu, koji onda donosi presudu za stranku koristeći svoje sposobnosti objektivnog zapažanja te iskustva i znanja. Suprotstavljanje kao način na koji jedna strana pokušava dobiti nešto od druge strane i to kroz instituciju i proces koji je oblikovan zakonskim normama, načinje aspekte pravde, no više je sluga ostvarenju pravne države i primjeni zakona kroz pravne čimbenike, ne zadovoljava se i pojam društvene i individualne pravde i satisfakcije.²⁴

Medijator je osoba upisana u Registar medijatora koja na temelju sporazuma stranaka provodi medijaciju.²⁵ Na temelju odredbe čl. 5. st. 1. Pravilnika o registru medijatora svaka medijatorica ili medijator može se upisati u Registar medijatora kojoj je ovlaštena institucija za medijaciju

²¹ Čl. 16. st. 1. ZMRS-a.

²² Zaključeno na temelju podataka iz Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3

²³ Hrvatska udruga za medijaciju, *Najčešća pitanja o medijaciji – Što je to medijacija*, dostupno na: <https://medijacija.hr/medijacija-opcenito/>

²⁴ Zaključeno na temelju podataka iz Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3

²⁵ Čl. 4. st. 1. toč. 4. ZMRS-a

izdala potvrdu o provedenoj osnovnoj obuci za medijatora, a koji se vodi kod Centra za mirno rješavanje sporova.²⁶

Za provedbu postupka mirenja potrebna su znanja iz više znanstvenih područja poput prava, pedagogije, defektologije, no ne postoji odredba koja uvjetuje da medijator mora biti određenog obrazovanja. Medijator je dužan samo stalno se stručno usavršavati.²⁷

Medijator može koristiti facilitacijski ili evaluacijski pristup – prvi podrazumijeva neutralno vođenje razgovora, dok drugi uključuje sugestije i procjene mogućeg ishoda. Također, medijator je u postupku medijacije dužan postupati stručno i nepristrano.²⁸ Uloga medijatora, doduše, nije samo facilitatorska (medijator u ulozi moderatora dijaloga), već je potrebno da dobar medijator procijeni potrebe i interese obje stranke, da ih educira o prednostima i nedostacima njihovih pozicija i da prepozna potencijalno stvaranje neravnoteže moći, osobito u radu s emocionalnim sadržajem i složenim odnosima između sudionika medijacije.²⁹

U kaznenim predmetima, osobito kada je uključena žrtva koja je pretrpjela psihičke ili fizičke posljedice ili traume, medijator bi trebao uvidjeti psihološko stanje žrtve te prilagoditi ritam sastanka, a da i dalje održava ravnopravan dijalog. Stručna suradnica Hrvatske udruge za medijaciju (dalje u tekstu: HUM) s kojom sam provela intervju koji ću analizirati niže u radu preporučuje i komedijaciju, koja je moguća u medijaciji bez obzira na predmet spora, no zbog dodatnog emotivnog naboja možda bi bila najviše prikladna u kaznenoj medijaciji. Naime, u komedijaciji sudjeluju dva medijatora kako bi se osigurala ravnomjerna zastupljenost i posvećenost objema stranama pa se tako postiže osjećaj sigurnosti za obje strane koje time dobivaju dodatnu motivaciju da iznose svoje stajalište.³⁰

2.3. Razlike između medijacije i kaznenog sudskog postupka

Jedna od najvećih specifičnosti, ali i značajki razlikovanja medijacije od kaznenog postupka je izostanak strogih procedura i formi u medijaciji što medijaciju čini puno bržim i proceduralno jednostavnijim načinom postizanja zadovoljavanja obostranih interesa, a ujedno i pravde za stranke. No, medijacija nije zamjena sudskom procesu, već osnova za postizanje rješenja iz

²⁶ Pravilnik o registru medijatora, NN 100/23

²⁷ Čl. 8. st. 5. ZMRS-a

²⁸ Čl. 15. st. 1. ZMRS-a

²⁹ Zaključeno na temelju Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3, str. 5

³⁰ Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3, str 34.

izravne komunikacije i suradnje stranaka. Aspekt koji medijacija pruža je nastavak života nakon kaznenog djela, a ne samo rješavanje problema. Nakon sudskog procesa, nastavak života počinitelja sveden je na sankciju iz presude, no odnos počinitelja prema kaznenom djelu i žrtvi ostaje neotkriven i ignoriran. Medijacija je jedan od oblika postizanja restorativne pravde koja u prvi plan stavlja obnavljanje odnosa u zajednici, popravak ili naknadu štete načinjene kaznenim djelom, promjene vrijednosnog sustava i načina rješavanja problema.³¹ Radi se o humanom pristupu rješavanja posljedica kaznenih djela, koji uključuje žrtvu kao glavnu figuru postupka, a kojemu je cilj vraćanje u prijašnje stanje oštećenika i zajednice.³²

S druge strane, kazneni postupak skup je pravno uređenih radnji koje poduzimaju različita državna tijela i drugi sudionici kaznenog postupka kada postoji vjerojatnost da je počinjeno kazneno djelo.³³

Kazneno djelo predstavlja povredu temeljnih društvenih vrijednosti, pa društvo na njega reagira kažnjavanjem počinitelja toga djela. Da bi se određena osoba mogla proglasiti krivom za kazneno djelo i kazniti, nužno je provesti kazneni postupak. Kazneni postupak složeni je mehanizam koji prolazi kroz različite stadije u kojima ključnu ulogu imaju različita državna tijela.³⁴ Započinje pravomoćnošću rješenja o provođenju istrage, potvrđivanjem optužnice ako istraga nije provedena, određivanjem rasprave na temelju privatne tužbe te donošenjem presude o izdavanju kaznenog naloga.³⁵ Iz pretpostavke nedužnosti također proizlazi da je državni odvjetnik dužan dokazati okrivljenikovu krivnju u kaznenom postupku, i to izvan svake razumne sumnje. To nadalje znači da okrivljenik nije dužan dokazivati svoju nevinost, pa se može u kaznenom postupku braniti i šutnjom. Okrivljenik u kaznenom postupku može angažirati branitelja.³⁶ S druge strane, medijacija nije postupak u kojem će sudionici konflikta sve svoje napore usmjeriti na uvjeravanje medijatora u pravilnost svojih pravnih pozicija i gledišta, kako to čine u odnosu na suca u parnici.³⁷ Iz navedenog možemo reći da presumpcija nedužnosti ne treba vrijediti u kaznenoj medijaciji jer kaznena medijacija ne utvrđuje krivnju počinitelja već, bez obzira na njegovu nedužnost, nudi dijalog sa žrtvom, bez formalnosti, kako

³¹ A. Mirosavljević, N. Koller-Trbović, D. Lalić-Lukač: *op.cit* u bilj.11, str. 54.

³² *Ibid.*, str. 13.

³³ Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, *Što je kazneni postupak (tijek, sudionici, žrtva, oštećenik)*, dostupno na: <https://mpudt.gov.hr/UserDocsImages/24834?lang=hr>

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Europski portal e-pravosuđa, *Osnovno o kaznenom postupku*, dostupno na: https://e-justice.europa.eu/topics/your-rights/defendants-criminal-proceedings/hr_hr?utm_source

³⁶ *Op.cit.* u bilj.27.

³⁷ *Op.cit.* u bilj. 28

bi se pokušalo olakšati neke emocionalne i pravne posljedice koje su nastale nakon što je kazneno djelo počinjeno.³⁸

U kaznenom postupku medijacija može biti psihološki vid završetka ili unaprjeđenja kaznenog procesa. Naime, kazneno djela i kaznenopravne sankcije propisuju se samo za ona ponašanja kojima se tako povređuju ili ugrožavaju osobne slobode i prava čovjeka te druga prava i društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim pravom da se njihova zaštita ne bi mogla ostvariti bez kaznenopravne prisile.³⁹ Dakle, kaznenim procesom osigurava se zaštita prava čovjeka i drugih ustavnih prava. Kako bi takva zaštita bila što individualiziranija i kvalitetnija, medijacija bi mogla poslužiti kao sredstvo saznanja točnih i ključnih informacija koje možda žrtva i počinitelj nisu spremni podijeliti u sudskom procesu.

Sukladno načelu inkvizitornosti, materijalna istina cilj je hrvatskog kaznenog postupka, odnosno raspravni sud dužan je istinito utvrditi činjenično stanje.⁴⁰ Dokazivanje obuhvaća sve činjenice za koje sud i stranke smatraju da su važne za pravilno suđenje.⁴¹ Isto tako, vijeće može odlučiti da se izvedu dokazi koji nisu predloženi ili od kojih je predlagatelj odustao.⁴² Medijacija, s druge strane, ne traži materijalnu istinu, ne zahtijeva dokaze, nego se posvećuje otkrivanju pozicija stranaka iz njihovog aspekta te na taj način stranka sama, svojim riječima iznosi svoje stajalište.⁴³

Također postoji i velika novčana razlika u dugotrajnim sudskim postupcima i puno manjem broju medijacijskih sastanaka. U medijaciji, ako se stranke nisu drukčije sporazumjele, svaka stranka snosi svoje troškove, a troškove medijacije i informativnog sastanka o medijaciji stranke snose na jednake dijelove, odnosno u skladu s posebnim zakonom ili pravilima institucija za medijaciju.⁴⁴ Dok u kaznenom postupku, kad sud proglasi okrivljenika krivim, u presudi će mu naložiti da podmiri troškove kaznenog postupka, osim ako ne postoje uvjeti za oslobođenje od plaćanja troškova u cijelosti ili djelomično.⁴⁵ Ali kada se donese presuda kojom

³⁸ Zaključeno na temelju Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3

³⁹ Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 144/22, 144/23, 36/24, dalje u tekstu: KZ, čl.1.

⁴⁰ I. Martinović, I. Parenta, *Materijalna istina i istražno (inkvizitorno načelo): zle utvare iz prošlosti ili nosivi stupovi kaznenog postupka?* Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 30, broj 2, 2023, str. 401-432. 2023., dostupno na: <chrome-extension://efaidnbmnnnnbpccajpcglclefindmkaj/https://hrcak.srce.hr/file/452246>, str. 420.

⁴¹ Zakon o kaznenom postupku, NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24, 72/25, dalje u tekst: ZKP, čl. 418. st. 1.

⁴² Čl. 419. st. 3. ZKP-a

⁴³ Zaključeno na temelju Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3

⁴⁴ Čl. 26. st. 1. ZMRS-a

⁴⁵ Čl. 148. st. 1. ZKP-a

se okrivljenik oslobađa optužbe ili kojom se optužba odbija, troškovi kaznenog postupka padaju na teret proračunskih sredstava, uz zakonske iznimke.⁴⁶

3. MEĐUNARODNI I NACIONALNI PRAVNI OKVIR MEDIJACIJE

3.1.Međunarodni dokumenti i preporuke

Medijacija je prepoznata na globalnoj razini još u 20. st., odnosno svoje začetak ima već u Deklaraciji UN-a o osnovnim načelima pravde za žrtve kaznenih djela i zloupotrebe vlasti iz 1985. godine.⁴⁷ Deklaracijom su postavljeni standardi zaštite temeljnih prava žrtava. Reformski napor praćeni su promjenom paradigme u odnosu na svjedoke i žrtve na koje se više ne gleda kao na puko sredstvo za utvrđivanje činjenica, već kao na subjekte čija temeljna prava svi trebaju poštovati. Svaka dosljedna reforma pravosuđa mora obuhvatiti i razvoj sustava zaštite i podrške žrtvama/svjedocima u okviru kaznenopravnog sustava.⁴⁸ Dakle, Deklaracijom se naglašava veća zaštita žrtve na način da i prava i interesi žrtve budu ispoštovani, osobito kroz mehanizam naknade štete koji se može rješavati kroz sporazumijevanje, odnosno na neki alternativni način.

Ekonomsko-socijalno vijeće je 2002. godine usvojilo Osnovna načela primjene programa restorativne pravde u kaznenim stvarima kojim preporučuje korištenje medijacije i drugih oblika restorativne pravde u kaznenim postupcima.⁴⁹ Ističu se osnovni principi upotrebe programa restorativne pravde u kaznenim stvarima kao što su dobrovoljnost medijacije, odnosno potrebu da se medijacija provodi samo uz slobodan pristanak stranaka, nepristranost medijatora, zaštitu prava žrtve i počinitelja.⁵⁰

⁴⁶ Čl. 149. st. 1. ZKP-a

⁴⁷ UN General Assembly, *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*, 29.11.1985., A/RES/40/34

⁴⁸ Zaključak o donošenju Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine, *Zaštita žrtava/svjedoka*, NN 119/2007

⁴⁹ United Nations Economic and Social Council, *United Nations Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters* (ECOSOC Resolution 2002/12), 24.7.2002., dostupno na: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2002/resolution%202002-12.pdf> (18.09.2025.)

⁵⁰ *Ibid.*

Na europskoj razini, Europska unija dala je smjernice u temeljnom dokumentu o mirenju koji je Europska komisija objavila u travnju 2002. godine (Zelena knjiga)⁵¹ gdje se na str. 5. navodi: „Alternativno rješavanje sporova je politički prioritet, kojeg su opetovano deklarirale institucije Europske unije, čiji je zadatak promicati ove alternativne tehnike, kako bi se osigurali uvjeti koji su stimulativni za njihov razvoj i kvalitetu.“⁵²

Prije navedenih smjernica, Vijeće Europske unije 2001. godine donijelo je Okvirnu odluku o položaju žrtava u kaznenom postupku.⁵³ Europski je to dokument koji naglašava da žrtva nije objekt, već subjekt kaznenog procesa, no ne ističe njezina prava samo u procesu već i prije i nakon počinjenja kaznenog postupka. Čl. 10. st. 2. Okvirne odluke navodi da svaka država članica treba osigurati da se sporazum postignut između žrtve i počinitelja kaznenog djela tijekom medijacije u kaznenom postupku uzme u obzir. Dakle, Vijeće konkretno navodi medijaciju u kaznenom postupku kao sastavni dio kaznenog postupka.

Ovu okvirnu odluku zamijenila je Direktiva o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela koju zajedno donose Europski parlament i Vijeće Europske unije.⁵⁴ Direktiva spominje medijaciju ponovno u kontekstu zaštite prava žrtve, osobito u postupku naknade štete. Čl. 45. Direktive ističe da službe za popravljavanje štete, uključujući na primjer medijaciju između žrtve i počinitelja, grupne obiteljske sastanke i sastanke za mirenje, mogu biti od velike koristi za žrtvu, ali zahtijevaju zaštitne mjere kako bi se spriječili sekundarna i ponovljena viktimizacija, zastrašivanje i odmazda. Takve bi službe trebale stoga prvenstveno uzimati u obzir interese i potrebe žrtve, popravljajući štetu koja je nanesena žrtvi i izbjegavajući daljnju štetu. U istom članku navodi se kako bi postupak popravljavanja štete trebao u načelu biti povjerljiv, osim ako se stranke drukčije sporazume ili ako se to zahtijeva nacionalnim pravom zbog važnijeg javnog interesa.⁵⁵ Povjerljivost je karakteristika medijacije, a ne kaznenog postupka tako da se zapravo ističe da bi medijacija trebala biti način popravljavanja štete prouzročene kaznenim djelom.

⁵¹ Zelene knjige dokumenti su koje objavljuje Europska komisija kako bi na razini Europske unije (EU) potaknula raspravu o danim temama; *Zelene knjige*; EUR-lex, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/glossary/green-paper.html>

⁵² Bilić V: *Drugačiji put do pravde*, Hrvatska gospodarska komora – sektor za trgovinu, dostupno na: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.hgk.hr/documents/predavanje-bilic591170ea2802e.pdf>, str. 15

⁵³ Okvirna odluka Vijeća od 15. ožujka 2001. o položaju žrtava u kaznenom postupku, SL L 82, 22.3.2001

⁵⁴ Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, SL L 315, 14.11.2012

⁵⁵ *Ibid.*

3.2.Povijesni razvoj medijacije u zakonodavstvu Republike Hrvatske

Razvoj medijacije u Republici Hrvatskoj započeo je krajem 20. stoljeća, u sklopu sve većih europskih i međunarodnih inicijativa za promoviranje alternativnog rješavanja sporova. Prvi zakonski okvir donesen je 2003., kojim je zakonski otvorena mogućnost rješavanja sporova mirenjem.⁵⁶ Kasnije je ovaj okvir proširen kroz novi Zakon o mirenju iz 2011., koji u čl. 2. propisuje da se mirenje može primjenjivati „u svim sporovima u kojima stranke mogu slobodno raspolagati svojim zahtjevima“.⁵⁷

Ozbiljnije provođenje medijacije dodatno je razvijeno kroz Zakon o sudovima za mladež, gdje je u tadašnjem čl. 6. propisano načelo oportuniteta progona, koje uključuje mogućnost poduzimanja odgojnih mjera umjesto vođenja kaznenog postupka, uključujući i medijaciju.⁵⁸

Neki od zakona koji reguliraju materiju medijacije u Republici Hrvatskoj su:

Zakon o parničnom postupku primjerice u čl. 186.d, čl. 186.e, čl. 288.a, Zakon o radu primjerice u čl. 136. st. 205., čl. 4., čl. 206., Zakon o kaznenom postupku primjerice u čl. 527., Zakon o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova primjerice u čl. 1.⁵⁹

3.3.Medijacija u kaznenom postupku prema Zakonu o kaznenom postupku

Kazneni postupak u Hrvatskoj reguliran je Zakonom o kaznenom postupku. Iako ZKP ne poznaje institut medijacije u užem smislu, određene odredbe ostavljaju prostor za primjenu restorativnih metoda. Najznačajnija je odredba prema kojoj državni odvjetnik može odgoditi kazneni progon i odbaciti kaznenu prijavu ako okrivljenik otkloni posljedice kaznenog djela – npr. nadoknadi štetu ili se ispriča žrtvi – pod uvjetom da je riječ o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora do pet godina.⁶⁰ Time se otvara prostor za medijaciju i prije samo kaznenog procesa, naravno uz suglasnost žrtve.

⁵⁶ Zakon o mirenju, NN 163/03

⁵⁷ Zakon o mirenju, NN 67/11

⁵⁸ Zakon o sudovima za mladež, NN 84/11, 143/12, 148/13

⁵⁹ Zakon o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova, NN 121/16, 32/19

⁶⁰ Čl. 206.d st. 1. ZKP-a

ZKP kroz svoje odredbe spominje i mogućnost da sud u postupku po privatnoj tužbi stranke uputi na mirenje.⁶¹ Uvjeti koji moraju biti ispunjeni jesu da na području suda postoje mirovna vijeća i da obje stranke imaju prebivalište na području suda te da privatna tužba ne zadovoljava negativne procesne pretpostavke koje bi dovele do njezinog odbacivanja. Sud također određuje konkretan rok koji smatra da je potreban za pokušaj mirenja među strankama te u tom periodu zastaje s postupkom.⁶² Za vrijeme prekida ili zastoja, ne teče zastara kaznenog progona, a sud može poduzeti samo one radnje za koje postoji opasnost od odgode.⁶³

3.4. Medijacija kod kaznenih djela maloljetnika i mlađih punoljetnika

Medijacija, kao istaknutiji način rješavanja sukoba među maloljetnicima se u Hrvatskoj razvija od 2000. godine, a rezultat je zajedničkog rada Ministarstva rada i socijalne skrbi RH, Edukacijsko – rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Državnog odvjetništva RH.⁶⁴ Prema Zakonu o sudovima za mladež maloljetnik je osoba koja je u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršila 14, a nije navršila 18 godina života, a mlađi punoljetnik je osoba koja je navršila 18, a nije još navršila 21 godinu života.⁶⁵ Zbog svoje dobi i psihičkog razvoja takve osobe imaju drugačiji pravni položaj od počinitelja starijih od 21 godine te za njih vrijedi poseban Zakon o sudovima za mladež. Navedeni se Zakon od Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku (koji vrijede za odrasle počinitelje) prvenstveno razlikuje u blažim sankcijama te kazni (maloljetničkog) zatvora kao *ultima ratio* maloljetničkog kaznenog prava.⁶⁶

Kazneni postupak u Republici Hrvatskoj je antropomorfan, konstruiran je za čovjeka odnosno kaznenoprocenjske subjekte koji su fizičke osobe i to u prvom redu okrivljenika, kako u pogledu zaštite njegovih temeljnih ljudskih prava i sloboda odnosno njihova ograničenja primjenom prisilnih procesnih mjera tako i normiranjem njegova procesnog položaja kao dokaznog sredstva gdje se državna tijela koriste njegovim psihičkim sposobnostima.⁶⁷ Rješavanje sukoba nastalih počinjenjem kaznenih djela maloljetnika i mlađih punoljetnika, sukladno današnjem

⁶¹ Čl. 527. st. 1. ZKP-a

⁶² Čl. 527. st. 1. ZKP-a

⁶³ Čl. 18.a st. 3. i 4. ZKP-a

⁶⁴ Gojak M., *op.cit.* u bilj. 10

⁶⁵ Zakon o sudovima za mladež, NN 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19, dalje u tekstu: ZSM, čl.2.

⁶⁶ Cvjetko B., *Zakonska i sudska politika kažnjavanja maloljetnika i mlađih punoljetnika kaznom maloljetničkog zatvora (1998-2003.)*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 11, broj 2, 2004, str. 841-865., str.842

⁶⁷ Đurđević Z., *Kaznena odgovornost i kazneni postupak prema pravnim osobama u Republici Hrvatskoj*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 10, broj 2, 2003, str. 719-770., str. 757

normativnom uređenju, naziva se izvansudska nagodba. Izvansudska nagodba institut je koji zapravo predstavlja zakonski temelj za mirenje.⁶⁸ Konkretnije, temelj predstavlja odredba Zakona o sudovima za mladež koja navodi da državni odvjetnik može odustati od kaznenog progona iako postoji osnovana sumnja da je maloljetnik počinio kazneno djelo, a svoj odustanak može uvjetovati spremnošću maloljetnika da se uključi u postupak izvansudske nagodbe, tj. postupak medijacije.⁶⁹ Dakle, uloga državnog odvjetnika je ključna zato što on ima isključivu nadležnost, a time i veliku odgovornost, da odredi obvezu izvansudske nagodbe.

Kada se provodi kaznena medijacija, konkretno kod maloljetnika, postoje kriteriji koje je potrebno ispuniti za uspješno provođenje izvansudske nagodbe, a radi se o sljedećim:

1) visok stupanj izvjesnosti da je maloljetnik ili mlađi punoljetnik počinio kazneno djelo, a to je ujedno i osnova za pokretanje kaznenog postupka,

2) da je riječ o lakšem kaznenom djelu, tipičnom mladenačkom deliktu (djelu za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do 5 godina)

3) ne smije se raditi o beznačajnom kaznenom djelu

4) dobrovoljnost i pristanak osumnjičenika i oštećenika, a oštećenik u pravilu treba biti fizička, a ne pravna osoba, radi subjektivnog osjećaja žrtve prema djelu

5) poželjno je da se radi o prvom kaznenom djelu, ali nije nužno, no ne smije se raditi o planiranom i surovom kaznenom djelu koje ima teške i trajne posljedice za oštećenika

6) odluku o primjeni izvansudske nagodbe donosi isključivo državni odvjetnik, isto kao i odluku o njenom ishodu/uspješnosti.⁷⁰

Postupak izvansudske nagodbe provodi se u Stručnoj službi za izvansudsku nagodbu, a provode je posrednici koji su po struci najčešće educirani socijalni pedagog ili socijalni radnik. Također, sudjeluju i pedagozi, defektolozi, osobe educirane za rad s djecom, ali i roditelji čija je uloga iznimno važna u potpori i daljnjem usmjeravanju i odgoju maloljetnika. U Stručnoj službi za izvansudsku nagodbu postupak je strukturiran u 4 faze. Razgovor s počiniteljem, a potom s oštećenikom, ako su oba pristali na razgovor. Slijedi zajednički razgovor korištenjem medijacijskih metoda radi usklađivanja interesa obiju strana. Zadnja faza odnosi se na praćenje

⁶⁸ Gojak M., *op.cit.* u bilj. 10

⁶⁹ Čl. 71. u vezi s čl. 72. st. 1. toč. c ZSM-a

⁷⁰ Koller-Trbović N., Cvjetko B., Koren-Mrazović M., Žižak A.: *op.cit.* u bilj. 8., str. 35.

i potporu maloljetniku u izvršavanju obveze, tj. naknadi štete. Posrednik, medijator će o cjelokupnom postupku napisati izvješće i obavijestiti državnog odvjetnika koji donosi konačnu odluku o (ne)pokretanju kaznenog postupka.⁷¹

Prednosti ovakvog pristupa prema maloljetnicima svakako su postepeno, ali konkretno osvještavanje počinitelja o značaju njegovih radnji, davanje mogućnosti žrtvi da i ona iznese svoju stranu priče, uključivanje stručnih suradnika u dijalog žrtve i počinitelja kako bi se komunikacija približila njihovom psiho-sociološkom stanju, a zadovoljen je i zakonski uvjet popravljivanja štete žrtvi. Ovakvo direktno osvještavanje počinitelja u mladoj dobi o učincima njegovog kaznenog djela, direktno ili indirektno može utjecati na njegovu svijest i rezoniranje društva te pridonosi smanjenju broja maloljetnih recidivista.

4. PROVEDBA MEDIJACIJE U KAZNENOM POSTUPKU U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Aktualno zakonodavno rješenje

U Zakonu o kaznenom postupku Republike Hrvatske institut medijacije i dalje možemo pronaći pod pojmom mirenje. Tokom intervju sa stručnom suradnicom HUM-a, sugovornica je istaknula kako su medijatori stava da bi se trebalo potencirati korištenje pojma medijacija, a ne mirenje zbog potencijalnog psihološkog efekta riječi "mirenje" jer stranka čija su prava povrijeđena, u žaru borbe za pravdom, ne želi se pomiriti sa strankom koja joj je povrijedila pravo. Vezano uz pojam mirenja ZKP navodi da sudac pojedinac koji nije odbacio privatnu tužbu može stranke iz te privatne tužbe uputiti na pokušaj mirenja, ako na području suda djeluju mirovna vijeća i obje stranke imaju prebivalište na tom području.⁷² U tom slučaju sud će odrediti rok u kojem će se pokušati mirenje i zastat će se s postupkom, a nakon isteka tog roka ili ako mirenje ne uspije, postupak će se nastaviti.⁷³ Dakle, prema aktualnom zakonodavstvu,

⁷¹ Gojak M., *op.cit.* u bilj. 10

⁷² Čl. 527. st. 1. ZKP-a

⁷³ Čl. 527. st. 1. ZKP-a

medijacija nije institut koji se pod određenim uvjetima provodi automatski ili *ex lege*, već je potrebna procjena sudca koji je zaprimio privatnu tužbu i dobio uvid u odnos među strankama, uz pozitivnu procesnu pretpostavku istog prebivališta tih stranaka na području gdje se nalazi sud, odnosno postojanje mirovnog vijeća na tom području.

Problem na koji se ovdje nailazi u praksi jest da mirovna vijeća kao formalna tijela zapravo ne postoje, ne postoji niti specijalni zakon ili pravilnik koji bi uređivao nadležnost i opseg rada tih vijeća niti njihovo ustrojstvo. Aktualni zakon, u principu, upućuje na tijelo koje ne postoji u praksi što se može smatrati propustom zakonodavca, no istu odredbu možemo shvatiti i kao inspiraciju ili smjernicu za daljnji postupak.

Tijelo kojem se stranke zapravo mogu obratiti, po nalogu suda ili samoinicijativno, je Hrvatska udruga za medijaciju, akreditirana institucija za provođenje medijacije od strane Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske.⁷⁴ S obzirom na navedeno, praktičnoj medijaciji nedostaje legislativna potpora pa je primjena medijacije u Republici Hrvatskoj u kaznenom postupku trenutno svedena na snalažljivost sudaca i volju stranaka za obraćanjem dodatnoj instituciji na koju ih neobvezno upućuje sud.

Također, ZKP daje pravo žrtvi da se u kaznenom postupku prijavi kao oštećenik.⁷⁵

Oštećenik tada ima pravo da istakne imovinskopravni zahtjev, čije se rješavanje može odvojiti od kaznenopravnog postupka i uputiti na parnicu.⁷⁶ Ovi zahtjevi se mogu riješiti kroz medijaciju, gdje će se pri uspješnom sporazumu o medijaciji potencijalno izbjeći građanska parnica. Također, ako oštećenik ima zahtjev prema trećoj osobi zato što se kod nje nalaze stvari pribavljene kaznenim djelom ili zato što je ona zbog kaznenog djela došla do imovinske koristi, mogu se u kaznenom postupku odrediti privremene mjere osiguranja.⁷⁷ U presudi kojom se okrivljenik proglašava krivim sud će ili ukinuti privremene mjere osiguranja prema trećoj osobi ili će uputiti oštećenika na parnicu, s time da će se te mjere ukinuti ako parnica ne bude pokrenuta u roku koji odredi sud.⁷⁸ Dakle, prije pokretanja parnice protiv treće osobe, oštećenika bi bilo dobro upoznati s mogućnošću rješavanja ovog imovinskopravnog zahtjeva i alternativnom metodom, medijacijom, kako bi izbjegao eventualno vođenje građanske parnice usred kaznenog postupka.

⁷⁴ https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_udruga_za_medijaciju

⁷⁵ Čl. 46. st. 1. ZKP-a

⁷⁶ Čl. 43. st. 3. ZKP-a u vezi s čl. 154. st. 1. ZKP-a u vezi s čl. 158. st. 2. ZKP-a

⁷⁷ Čl. 162. st. 1. ZKP-a

⁷⁸ Čl. 162. st. 2. ZKP-a

U slučaju kaznenih djela koja se progone po službenoj dužnosti, prema članku 202. stavku 1. ZKP-a, državni odvjetnik ima isključivu ovlast za pokretanje i vođenje kaznenog postupka, što značajno ograničava primjenu medijacije bez njegovog pristanka. Međutim, u skladu s člankom 206.d ZKP-a, ako okrivljenik popravi štetu ili zadovolji interese žrtve, državni odvjetnik može odustati od progona – što u praksi otvara prostor za medijaciju, štoviše, time se državni kazneni postupak pod vodstvom državnog odvjetnika transformira u privatno, dobrovoljno pregovaranje. Naime, medijacija ovdje može i prethoditi samom institutu odustanka od progona, a može se provesti i naknadno kako bi i žrtva i počinitelj dobili svojevrсни psihološki, a ne kaznenopravni završetak. Nakon počinjenja kaznenog djela, kada kazneni progon još nije ni krenuo, žrtva i počinitelj u tom periodu nemaju neku kaznenopravnu institucionalnu mogućnost suočavanja pa bi kaznena medijacija bila odličan odabir. Mogućnost potencijalnog razumijevanja, razmjenjivanja informacija bez straha od inkriminiranja i podlijevanja strogim formalnostima, može dovesti samo do kvalitetnijeg zadovoljenja interesa žrtve i popravka počinjene štete, a ta kvaliteta je presudna jer dovodi do odustanka od kaznenog progona.⁷⁹ Ako žrtvini interesi ne bi bili zadovoljeni na odgovarajući način, već na način koji odgovara državnom odvjetniku i dovoljan mu je razlog za odustanak od progona, žrtva bi se mogla osjećati izdano od strane sustava koji bi trebao sankcionirati njezinog počinitelja čime bi se stvorilo nepovjerenje i nezadovoljstvo pravosuđem.

4.2.Prepreke i izazovi primjene medijacije u Republici Hrvatskoj, analizirani kroz intervju sa sutkinjom medijatoricom te stručnom suradnicom HUM – a

U Republici Hrvatskoj medijacija u kaznenim postupcima još uvijek nije sustavno integrirana u rad pravosuđa, možemo reći da se primjenjuje fragmentarno – najčešće na temelju inicijativa samih stranaka ili upućivanja od strane suda ili državnog odvjetnika. Iako pravni okvir, ponajprije Zakon o kaznenom postupku, Zakon o mirnom rješavanju sporova i Zakon o sudovima za mladež, otvaraju zakonsku podlogu za primjenu medijacije, posebno kroz institut odgode kaznenog progona, praksa ukazuje na to da se ovaj instrument koristi selektivno i pretežito za lakša kaznena djela pa ujedno time i u manjem postotku od očekivanog.

Provela sam istraživački intervju, najprije sa sutkinjom Općinskog suda u Velikoj Gorici, ujedno i višegodišnjoj medijatorici, a zatim i sa stručnom suradnicom i voditeljicom Centra za

⁷⁹ Zaključeno na temelju podataka iz Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3

medijaciju kako bih iz prve ruke dobila uvid kako i koliko se medijacija provodi u praksi. Prva sugovornica istaknula je da medijacija svakako "živi" u hrvatskom kaznenom sustavu, doduše ne u mjeri u kojoj bi mogla postojati. Istaknula je kako je medijacija moguća u apsolutno svakom trenutku od počinjenja kaznenog djela, dakle i prije samog podizanja optužnice jer je medijacija postupak neovisan o volji policije, državnog odvjetnika ili suda već je prvenstveno korigiran voljom stranaka. Možemo zaključiti da je medijacija u kaznenom postupku podrška strankama koja se naknadno može razviti u akcelerator kaznenog procesa. Doduše, sugovornica zaključuje da u današnje vrijeme stranke, a ni institucionalni akteri ne poimaju medijaciju kao pomoć, već uglavnom kao brži način rješavanja imovinskopravnih zahtjeva; to je oblik u kojem je danas medijacija najviše zastupljena. Kroz ovakav način medijacije, počinitelj priznaje svoju građanskopravnu odgovornost, no ne i kaznenopravnu. Za počinitelja je to prihvatljiv psihološki segment jer vjeruje kako je njegova pravna sudbina sigurnija u rukama suda nego u dogovoru sa žrtvom. Sugovornica navodi kako je to razumljivo s obzirom na sliku koju kazneni sustav stvara u društvu u odnosu na medijaciju koja je gotovo nepoznat pojam većini počinitelja.

Drugi zastupljeniji oblik medijacije prisutan je kroz institut oštećenika kao tužitelja gdje je zapravo oštećenik taj koji disponira optužnicom u dogovoru s okrivljenikom jer se ovlasti državnog odvjetnika gube. Jasno je da većina oštećenika koji se nađu u ulozi tužitelja nisu upoznati s mogućnošću neformalnog sporazumijevanja s okrivljenikom prije podizanja same optužnice pa je svakako naglasak na institucijama koje bi u skladu s načelom pružanja pomoći nekoj stranci trebale tužitelja upoznati s tom mogućnošću. Konkretno, prilikom zaprimanja obavijesti državnog odvjetnika o odustanku od kaznenog progona, rješenja suda o obustavi postupka zbog odustajanja državnog odvjetnika od progona bilo bi dobro upoznati žrtvu s mogućnošću medijacije. Doduše, čl. 55. st. 5. ZKP-a navodi kako državni odvjetnik, odnosno sud prilikom obavješćavanja žrtve da može poduzeti ili nastaviti progon, dostavlja i naputak koje radnje može poduzeti radi ostvarenja tog prava. Navedene upute fokusirane su na institucionalne korake te potencijalno zanemaruju i vaninstitucionalno rješenje kao što je medijacija. Ovakva uputa svakako bi pridonijela rasterećenju suda jer u situaciji sporazuma o medijaciji po privatnoj tužbi, postoji mogućnost da tužitelj povuče tužbu nakon razgovora s počiniteljem, ističe sutkinja.

U sljedećem intervjuu koji sam provela sa stručnom suradnicom HUM-a, sugovornica me upoznaje s postupkom zaprimanja naloga od strane suda kada sud provodi svoju ovlast

upućivanja stranaka na medijaciju.⁸⁰ Navodi kako se radi o jednostranom prijedlogu suda na koji HUM reagira tako da kontaktira okrivljenika i žrtvu, najčešće telefonski, upoznaje ih sa svojim radom i nudi im mogućnost dolaska na prvi sastanak s medijatorom. Ukoliko žrtva ili okrivljenik ne pristanu na medijaciju, odbacuje se prijedlog i o tome se obavještava sud. Radi se o jednostavnom procesu, no postoji mogućnost zbunjivanja subjekata, ako ih možda sudac nije dovoljno upoznao s navedenim procesom i popratnim koracima. Konkretni problem koji mi sugovornica ističe je u tome što sud obično navodi neki okviran rok od 3 do 6 mjeseci kao vrijeme za pokušaj rješavanja konflikta medijacijom, tokom kojeg zastaje s postupkom, no HUM nema nikakvu pravnu obvezu obavještavanja suda o neuspješnosti medijacije te se nerijetko dogodi situacija da sud samo čeka da protekne procijenjeno vrijeme. Nakon toga nastavlja s postupkom i zakazuje novo ročište.⁸¹ Pitanje kojim se institucije nedovoljno bave je utjecaj tog vremenskog perioda na psihi žrtve i okrivljenika koja može negativno rezultirati nezadovoljavanjem interesa obiju strana i gubljenjem povjerenja u institucije. Sugovornica ističe kako se u Centru vrlo često suočavaju sa stigmom da medijaciju predlaže ili na nju pristaje "slabija strana". Moglo bi se zaključiti da navedene i slične predodžbe jesu rezultat nedostatka informacija o pravilima medijacije i principu samog postupka.

U medijaciji pa tako i u kaznenoj, ne postoji jača i slabija strana, strane su ravnopravne, a osobito brigu o tome vodi i nepristrani medijator. Sugovornica naglašava kako medijacija za žrtvu, ali i počinitelja otvara posve nove mogućnosti za koje ne postoji prostor u kaznenom procesu. Prije svega to je mogućnost komunikacije, odnosno medijator osigurava da žrtva čuje počiniteljevu stranu priče, a počinitelj žrtvinu uz mogućnost prekida medijacije za taj dan kada subjektima postane previše emotivno ili neugodno. To su mogućnosti koje su nezamislive u strogo formalnom zakonskom postupku. Sugovornica zaključuje da je u teoriji možda nezamislivo da žrtva i počinitelj saslušavaju jedno drugo, no u izvanrednoj životnoj situaciji koja nije dio naše svakodnevnice, kao što je suočavanje s kaznenim djelom i njegovim posljedicama, ljudska psihologija traži rješenje, izlaz i mir, a ne formalizam, strogost i procedure.

Među nepoznanicama s kojima se stranke suočavaju, svakako ulazi i pitanje povjerljivosti u medijaciji. Naime, HUM na početku svakog sastanka subjektima pruža izjavu o povjerljivosti te sve što je izneseno na sastancima medijacije nema dokaznu snagu na sudu i ne može se unijeti u zapisnik. Odnosno, ako se stranke nisu drukčije sporazumjele, medijator je dužan u odnosu

⁸⁰ čl. 527. st. 1. ZKP-a

⁸¹ čl. 527. st. 2. ZKP-a

na treće osobe čuvati povjerljivim sve informacije i podatke za koje sazna tijekom postupka medijacije, osim ako ih je na temelju zakona dužan priopćiti ili ako je to nužno radi provedbe ili ovrhe sklopljene nagodbe, a sam medijator odgovara za štetu koju je prouzročio povredom navedene obveze.⁸²

Sugovornica kaznenu medijaciju ističe kao oblik transformiranja društva iz društva nepovjerenja i potrebe za izvršenjem jednostrane pravde, do društva dijaloga i razumijevanja.

Nastavno na provedene intervjuje, primijetila sam da ograničenja u okviru kaznenopravne primjene potencijalno proizlaze iz nedostatne edukacije, kako institucionalnih aktera, tako i društva u cjelini. Republika Hrvatska, doduše, posjeduje osnovne zakonske preduvjete za razvoj medijacije u kaznenim postupcima, no njihova primjena u praksi zaostaje za standardima razvijenijih europskih država. Svako nam nedostaju koraci na putu do medijatorskog razvitka, prije svega na području edukacije svih aktera u kaznenom postupku (sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika, socijalnih radnika), veća suradnja sudova s Centrima za medijaciju i ujednačenija praksa sudova u istom, aktivno raditi na destigmatizaciji medijacije u širem društvu. Medijacija pokušava obnoviti narušene odnose i jačati društvenu solidarnost, a ne sankcionirati pojedinca i stigmatizirati ga pred društvom koje bi ga potencijalno izoliralo čime nastaje začarani krug recidivizma.

5. PREDNOSTI MEDIJACIJE U KAZNENOM POSTUPKU ZA POČINITELJA, ŽRTVU, DRUŠTVO I DRŽAVU

5.1. Prednosti za počinitelja kaznenog djela uz osvrt na predmet: *R.v. Gladue, Supreme Court of Canada, [1999] 1 S.C.R. 688*

Nekoliko autora proučilo je konkretne učinke koje medijacija stvara na i za počinitelja. Autorica Anja Miroslavljević proučavala je učinak metoda restorativne pravde na maloljetne počinitelje. Na temelju evaluacijskih istraživanja efikasnosti modela restorativne pravde u svijetu, zaključila je da postoje različiti rezultati u odnosu na stopu recidivizma, od visoke

⁸² Čl. 21. st. 1. i 2. ZMRS-a

učinkovitosti do gotovo jednake učinkovitosti restorativnih modela/programa i tradicionalnog kaznenog sustava. No, većina objavljenih studija ukazuje na pozitivne efekte.⁸³ Smanjena potreba počinitelja za ponavljanjem kaznenog djela svakako dobrim djelom proizlazi iz suočenosti sa žrtvom te osvješćivanjem posljedica svojih djela. S takvim razumijevanjem, počinitelju se lakše otvara prostor za resocijalizaciju i ponovnu integraciju u društvo.⁸⁴ Počinitelj kroz medijaciju dobiva i priliku za popravljjanje štete koja mu nije nametnuta već do iste dolazi sam ili u komunikaciji sa žrtvom te takvu reparaciju ne smatra samo nametnutom obvezom.⁸⁵

Autorica Mihaela Gojak, također kroz prizmu maloljetnih počinitelja, ističe da je medijacija kod maloljetnika dostojna alternativa kaznenom postupku s brojnim prednostima.⁸⁶ Kroz „blaži način kažnjavanja“ nastoje se postići brojni pozitivni učinci: resocijalizacija maloljetnika, zatim osvještavanje kako su njegovo ponašanje i djela utjecala na druge, ponajprije žrtvu i njegovu bližu okolinu, popravljjanje štete žrtvi uz mogućnost razgovora i, ako je to moguće, popravljjanje odnosa počinitelja i žrtve. Prema tome, velika vrijednost u medijaciji je upravo taj preventivan učinak na počinitelja, koji teško da će, nakon iskrenog i izravnog razgovora sa žrtvom, preuzimanja odgovornosti za posljedice kaznenog djela i spremnosti na popravljjanje štete, opet počiniti kazneno djelo. Sve to trebalo bi za posljedicu imati smanjenje kriminaliteta u budućnosti, manje zatvorskih kazni i time smanjenje zatvorske populacije.⁸⁷

Medijacija također pruža počinitelju priliku da ostvari svoju aktivnu ulogu u nastaloj situaciji, za razliku od kaznenog procesa koji se većinom svodi na pasivnu ulogu okrivljenika. Suočavajući se sa žrtvom, počinitelj iznosi svoje osjećaje i motive koji nisu relevantni u sudskom procesu, dok saslušanjem žrtve može razviti osjećaj empatije. Martin Hoffman, američki psiholog, je u svom eksperimentalnom radu izučavao razvoj empatije kod novorođenčadi i djece.⁸⁸ Primijetio je da u rodilištu, gdje se u istoj prostoriji nalazi veliki broj beba, kada jedna beba počne plakati (najčešće zbog uznemirenosti jer je gladna), mnoge druge bebe automatski počnu plakati, iako nisu gladne. Međutim, kako bebe rastu, one počinju

⁸³ Mirosavljević A., *Modeli restorativne pravde u svijetu za mlade u skobu sa zakonom i pregled istraživanja njihove učinkovitosti*, Kriminologija i socijalna integracija. Vol. 182, br. 1, 2010 1-130, dostupno na: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://hrcak.srce.hr/file/87811>, str. 60

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ Zaključeno na temelju podataka iz Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3

⁸⁶ Gojak M., *op.cit.* u bilj. 10

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ Hoffman M., *Empathy and Moral Development, Implications for Caring and Justice*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000

shvaćati da uznemirenost druge djece nije i njihova uznemirenost, a ipak su u stanju pokazati empatijsku uznemirenost zbog stanja druge djece. Hoffman je ovu vrstu uznemirenosti smatrao ključnom za razvoj zrele sposobnosti za empatiju. Ističe da razvijena empatija uključuje jasnu svijest o vlastitom identitetu kao različitom od identiteta osobe s kojom se suosjeća; radi se o emocionalnoj svijesti o drugima, bez istovremenog narušavanja granice između vlastitih i osjećaja drugih.⁸⁹

U svakom slučaju, restorativna pravda nije puki postupak naknade štete, već naglašava komunikaciju s onima koji su pretrpjeli štetu i s onima koji su nanijeli tu štetu.⁹⁰ Komunikacija među ljudima uključuje iznošenje svojih doživljaja, stavova i emocije, dok sudski proces gotovo da i ne dozvoljava takvu vrstu komunikacije već inzistira na komunikaciji među državnim odvjetnikom, sucem i braniteljem.

Autori A. Maršavelski i K. Ivanušić, analizirali su intervju državne odvjetnice Odjela za mladež u Amsterdamu Rianne de Back koja se bavi maloljetnim počiniteljima.⁹¹ Državna odvjetnica ističe da susret počinitelja i žrtve omogućuje ispriku, omogućuje popravljivanje međusobnog odnosa, naknadu štete, kao i dogovor da se možda više nikada ne žele vidjeti, no bitno je samo da su te stranke otvorene za medijaciju, da je žele, a onda je sve moguće.⁹²

Slijedi sažet prikaz kaznenog predmeta iz Kanadske sudske prakse koji donosi novotu da se kod odmjeravanja kazne i donošenja presude u obzir uzimaju i neke okolnosti iz životnog okruženja počinitelja, a ne samo pravni elementi. Radi se o predmetu Gladue iz 1999. godine kada Vrhovni sud Kanade nije direktno donio presudu vezanu uz medijaciju, ali je u presudi istaknuo da se prilikom donošenja presude u obzir ne uzimaju samo pravni elementi već da sudovi mogu uzeti u obzir široke sistemske i pozadinske čimbenike.⁹³ Dakle, iako direktno nezvezano uz medijaciju, na ovaj način je sud svojom presudom formalno otvorio put uključivanja metoda restorativne pravde u kazneni sustav smatrajući to bitnim čimbenikom prilikom donošenja presude, bez nužnosti fokusiranja samo na pravne, a ne životne elemente.

U Gladue predmetu počiniteljica kaznenog djela usmrćenja bila je pripadnica domorodačke, osjetljive skupine. Počiniteljica je priznala krivnju za počinjeno djelo te je prvostupanjski sud

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ Maršavelski A., Ivanušić K., *Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, br. 2, 2021., str. 473-505., str.476.

⁹¹ *Ibid.*, str. 487

⁹² *Ibid.*

⁹³ Presuda Vrhovnog suda u Kanadi: R. v. Gladue, [1999] 1 S.C.R. 688, br.26300, 23. travnja 1999., dostupno na: <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/1695/index.do> odjeljak 93, toč.7

donio presudu kojom je odredio kaznu zatvora u trajanju od 3 godine. U žalbenom postupku zauzet je stav da je takva presuda prvostupanjskog suda pogrešna jer sud prilikom odmjeravanja sankcije nije uzeo u obzir pripadnost počiniteljice osjetljivoj društvenoj skupini na tom prostoru. Naime, postoji odredba u kanadskom kaznenom zakonu da se kod osoba koje žive u rezervatu domorodačkih zajednica treba uzeti u obzira ta posebna okolnost njihove pripadnosti prilikom odmjeravanja kazne.⁹⁴ Prvostupanjski sud to nije učinio jer počiniteljica nije živjela u rezervatu. Žalbeni sud istumačio je da navedena posebna okolnost vrijedi i za domoroce koji žive izvan rezervata. Vrhovni sud je potvrdio takav stav, smatrajući da kod počiniteljice kao pripadnice domorodačke skupine koja je poznata po povijesti kolonizacije, siromaštva, ograničenog pristupa obrazovanju, zloupotrebe i diskriminacije treba uzeti u obzir tu okolnost prilikom odmjeravanja kazne. Presudom Vrhovnog suda da sudovi uvijek moraju razmotriti posebne okolnosti koje proizlaze iz pripadnosti navedenoj domorodačkoj skupini, stavlja se naglasak na razumijevanje okolnosti i podrijetla počinitelja te individualiziranja sankcije toj konkretnoj osobi. U svojoj presudi, Vrhovni sud dotiče se i teme svrhe kaznenog postupka koji ne smije podlegnuti drakonskom kažnjavanju već se određeni naglasak mora staviti i na restauraciju odnosa žrtve i počinitelja te počinitelja i zajednice, kao i na rehabilitaciju počinitelja.

Gladue predmet važan je jer sud zauzima stajalište da se kazneni proces ne svodi samo na sankcioniranje s obzirom na vrstu kaznenog djela, već s obzirom i na osobe koje su sudjelovale u istoj pa se zahtijeva da sankcija bude restorativna, a ne retributivna. Člankom 718.2(e), sucima koji izriču kazne pružena je određena fleksibilnost i diskrecijsko pravo da u odgovarajućim okolnostima razmotre alternativne kazne zatvoru koje su prikladne za počinitelja i zajednicu starosjedilaca, a opet su u skladu s propisanim načelima i svrhom izricanja kazne.⁹⁵ Ovakvim predmetom, kada se radi o kaznenom djelu koje se progoni po službenoj dužnost i predstavlja ozbiljnu povredu ljudskih prava, pokazano je da postoji prostor za restorativnu pravdu i kod najtežih kaznenih djela, bez da se umanjuje ili manipulira odgovornošću počinitelja za kazneno djelo. Vrhovni sud Kanade ističe da u odgovarajućim slučajevima, neki od tradicionalnih ciljeva izricanja kazni bit će manje relevantni pri određivanju kazne koja je razumna u danim okolnostima, a ciljevima restorativne pravde bit će sasvim ispravno dati veću težinu.⁹⁶

⁹⁴ Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46), čl. 718. st. 2 toč. e

⁹⁵ *Ibid.*, odjeljak 82

⁹⁶ *Ibid.*, odjeljak 77

Činjenica da sud mora uzeti u obzir jedinstvene okolnosti koje okružuju različite stranke, u konkretnom predmetu, nije nepravedna prema neaboridžinskom stanovništvu. Umjesto toga, temeljna svrha članka 718.2(e) je pravedno postupanje s aboridžinskim počiniteljima uzimajući u obzir njihovu različitost.⁹⁷

5.2. Prednosti za žrtvu kaznenog djela

Žrtva je također aktivan sudionik u medijaciji, zajedno uz počinitelja. Prava žrtve u kaznenom postupku propisana su u članku 43. ZKP-a., između ostalog uključuju pravo podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu, sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik, pravo biti obaviještena o odbacivanju kaznene prijave o odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona te preuzeti kazneni progon od državnog odvjetnika.⁹⁸ Od "aktivnijih" procesnih prava pripadaju joj još pravo na obavijest državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njezine prijave i podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku.⁹⁹ Navedena i ostala prava žrtve ne omogućavaju joj da vidi i sasluša počinitelja u sigurnom i strukturiranom okruženju te se uključi u razgovor o kaznenom djelu i posljedicama po njega/nju.

Tokom medijacije, žrtva ima mogućnost reći počinitelju o fizičkom, emocionalnom i financijskom utjecaju kaznenog djela na nju, kao i da dobije povratne informacije od počinitelja na eventualna pitanja ili prikaz počiniteljevog poimanja situacije prije i nakon počinjenja kaznenog djela.

Autori A. Maršavelski i K. Ivanušić navode intervju s nizozemskom pravosudnom sutkinjom Patriciom Struijs koja smatra da treba obratiti pozornost na predmete u kojima su počinitelj i žrtva u takvu odnosu da su među njima i budući konflikti izvjesni.¹⁰⁰ Konkretno, kad se radi kaznenim djelima koja su produkt inicijalno narušenih susjedskih odnosa ili kada je riječ o konfliktu bivših supružnika koji imaju zajedničku djecu i sl.; tada treba ponuditi medijaciju počinitelju i žrtvi jer će kroz taj model možda uspjeti urediti svoj budući odnos u obostranom interesu, pronaći prihvatljiv *modus vivendi*, čime će biti spriječena nova kaznena djela i novi

⁹⁷ *Ibid.*, odjeljak 87

⁹⁸ Čl. 43. st. 1. toč. 8 ZKP-a

⁹⁹ Čl. 43. st. 1. toč. 9 ZKP-a

¹⁰⁰ Maršavelski A., Ivanušić K., *op.cit.* u bilj. 73, str. 488.

kazneni postupci, što je opći društveni interes.¹⁰¹ Svakako se radi o jakom psihološkom efektu za žrtvu koja rješava svoj ljudski i emotivni odnos s počiniteljem, a ne samo pravni.

5.3. Prednosti za hrvatski kazneni sustav i društvo u cjelini

Hrvatsko pravosuđe već se godinama bori sa lošom slikom stanja u sudstvu. Profesor Alan Uzelac navodi da hrvatsko pravosuđe i dalje boluje od tranzicijskih bolesti.¹⁰² Manji pritisak neriješenih predmeta dovodi do toga da je sve vidljiviji nedostatak kvalitete u vođenju postupka i odlučivanju.¹⁰³ Moderne metode upravljanja predmetima i fleksibilnog planiranja postupka (case management) u sudovima su gotovo sasvim izostale; bijeg od preuzimanja odgovornosti za konačnu odluku i dalje dovodi do prekomjernog broja slučajeva u kojima se različitim sredstvima (između ostaloga i kroz prekomjerni formalizam i hiperpozitivizam) otklanja meritorno odlučivanje, prebacuje se odgovornost na druga tijela i ukida donesene odluke vraćajući predmete na ponovno odlučivanje.¹⁰⁴ Navedeno stanje rezultira dugotrajnim sudskim procesima i preopterećenošću sudova brojem predmeta.

Medijacija kao izvansudski proces koji ne zamjenjuje postupak pred sudovima već ih upotpunjuje i ubrzava, a potencijalno i rješava bez potrebe odlaska na sud, odličan je oblik restorativne pravde s brojnim prednostima kako za sudstvo, tako i za društvo. S obzirom na svoju neformalnost i činjenicu da se medijatorima u Hrvatskoj ne uvjetuje određena pravna profesija osim položene obuke za medijatora, dok na sudovima rade visokoobrazovani suci, vrhunski stručnjaci koji su dužni konstanto se usavršavati, možemo zaključiti da je potrebno rasterećenje sudova prvenstveno od jednostavnijih, manje kompleksnih predmeta tako da se suci mogu posvetiti zahtjevnijim, ali i prioritetnijim predmetima.

Pravo čovjeka na pristup pravdi ne smije patiti zbog preopterećenosti kaznenog sustava.

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² Uzelac A.: *Pravosuđe u Hrvatskoj 2020 – Stanje, uzroci krize i moguće mjere*, 2020., dostupno na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.alanuzelac.from.hr/pubs/C02_Pravosudje2020.pdf, str. 2

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ *Ibid.*

Uz efikasniji, brži i kvalitetniji rad te rasterećenost sudova, nužno dolazi i do smanjenja troškova pravosudnog sustava i ostvarivanja načela ekonomičnosti. Smanjenjem troškova pravosudnog sustava dolazi i do smanjenja troškova za građane, tj. porezne obveznike.

6. KOMPARATIVNA ANALIZA – MEDIJACIJA U KAZNENIM POSTUPCIMA U EU

Direktivom o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela, Europska unija u čl. 12. uvodi pravo na zaštitne mjere u okviru službi za popravljivanje štete te u st. 1. toč. c. i d. istog članka navodi da se do svakog sporazuma dolazi dobrovoljno, može ga se uzeti u obzir u bilo kojem daljnjem kaznenom postupku, a da su rasprave u postupcima popravljivanja štete koje se ne vode javno povjerljive i ne objavljuju se naknadno, osim uz suglasnost stranaka ili ako se to zahtijeva nacionalnim pravom zbog važnijeg javnog interesa.¹⁰⁵ Navedenim člankom Europska unija postavlja cilj omogućavanja popravka štete prouzročene kaznenim djelom metodom sporazuma za čiji će se krajnji oblik države članice same odlučiti. Iako izravno ne spominje medijaciju, čl. 12. st. 1. ističe dvije temeljne značajke medijacije, a to su dobrovoljnost i povjerljivost tako da je medijacija jedna od metoda koju države članice mogu izabrati u ostvarenju cilja koji je formirala Europska Unija. Kratko ću prikazati na koje su načine neke europske države provele ovu ideju te sličnosti i razlike u odnosu na hrvatski model.

6.1. Italija

Italija se glede pravosuđa ističe po zaostatku u radu sudova, odnosno po problemima s efikasnošću pravosuđa, radi čega je vođen veliki broj sporova pred Europskim sudom za ljudska

¹⁰⁵ Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, Službeni list Europske Unije, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012L0029>

prava. Problemi s efikasnošću pravosuđa potaknuli su razmišljanje o alternativnim načinima rješavanja sporova.¹⁰⁶

U talijanskoj alternativnoj pravnoj praksi koristi se uz pojam medijacije i pojam concilijacije. Može se pronaći više vrsta razlika ova dva pojma: conciliazione označava anglo-američku ideju poslovne medijacije, a mediazione označava druga područja medijacije, kao što je obiteljska medijacija; treća (neovisna i nepristrana) osoba ima drugačiju ulogu u medijaciji nego u concilijaciji; ipak, izraze „medijacija“ i „concilijacija“ u Italiji treba prihvatiti kao sinonime, iako se može zaključiti da u određenim slučajevima concilijacija predstavlja vrstu medijacije u kojoj bi postupak mirenja vodio sudac koji vodi spor pred sudom; osim toga, poslovna i trgovačka medijacija označava se ponekad kao concilijacija.¹⁰⁷

Zakonodavni okvir medijacije u Italiji je uređen Uredbama ministarstva pravosuđa.¹⁰⁸ Medijacija u korporativnom i financijskom sektoru uvedena je u sustav rješavanja sporova zakonodavnom uredbom koja propisuje medijaciju u trgovačkim sporovima, pred kvalificiranom javnom ili privatnom organizacijom s popisa Ministarstva pravosuđa, što znači da osim trgovačkih komora, koje se smatraju javnim organizacijama, to nakon donošenja ove uredbe mogu biti i privatne organizacije.¹⁰⁹ Propisano je i da ukoliko stranke u postupku mirenja ne mogu sporazumno riješiti spor, medijator je pozvan dati prijedlog rješenja spora, odnosno, medijator prema ovoj uredbi nema samo facilitativnu ulogu.¹¹⁰

Italija je razvila oblik civilne (mediazione civile) i komercijalne medijacije (mediazione commerciale) te je uvela obavezujuću medijaciju u određenim vrstama sporova prije pokretanja parnice (npr. ugovori o banci, osiguranje, sporo-ugovorni odnosi) ili kad zakon eksplicitno to nalaže.¹¹¹ Dakle, civilna medijacija koristi se u građanskim sporovima te je za neke propisana kao pozitivna procesna pretpostavka za pokretanje parnice, s druge strane komercijalna medijacija odnosi se na talijanske trgovačke sporove i također je propisana kao obvezna prije podnošenja tužbe sudu za neke trgovačke predmete.¹¹²

¹⁰⁶ Bilić V.: *Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak*, Pravni fakultet u Zagrebu, 2008., dostupno na: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://medijacija.hr/wp-content/uploads/2020/04/Vanja-Bilic-Alternativno-rjesavanje-sporova-i-parnicni-postupak-disretacija.pdf>, str.55

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ Commercial mediation in Italy, dostupno na: <https://www.linklaters.com/nl-nl/insights/publications/commercial-mediation-a-global-review/global-guide-commercial-mediation/italy/>

¹⁰⁹ Bilić V., *op. cit.* u bilj. 90., str. 56.

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² *Ibid.*

Kaznena medijacija u Italiji nije još toliko razvijena u odnosu na civilnu i komercijalnu medijaciju te je ostala na razini privatnih i pojedinačnih inicijativa.¹¹³

Italija je država članica Europske Unije čije se pravosuđe bori sa sličnim problemom kojeg ima i hrvatsko pravosuđe: dugotrajni sudski postupci i prevelik broj predmeta. Iako talijansko kazneno pravosuđe još uvijek nije dostatno razvilo mehanizme upotrebe medijacije kao alternativnog sredstva rasterećenja sudova, uvođenjem obveznih oblika civilne i komercijalne medijacije, Italija nastoji riješiti problem preopterećenosti pravosudnog sustava.

6.2.Slovenija

Slovenski kazneni postupak radi ubrzanja i ekonomičnosti kaznenog postupka, uvodi institut sporazuma o priznavanju krivnje.¹¹⁴ Sklapanje sporazuma dopušteno je za sva kaznena djela, a ograničenje postoji u vidu sadržaja jer je isključena mogućnost sporazumijevanja o pravnoj kvalifikaciji djela, sigurnosnim mjerama i visini protupravno stečene imovinske koristi koja se mora oduzeti okrivljeniku; sporazum predlaže državni odvjetnik prije početka kaznenog postupka ako postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio kazneno djelo koje će biti predmet postupka.¹¹⁵ Slovenski model tako otvara mogućnost alternativnog načina rješavanja spora.

Prema podacima statističkog ureda Republike Slovenije, izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku, koji je stupio na snagu u svibnju 2012. godine, u 2013. doveo je do velikog porasta broja osuđujućih presuda (34% u odnosu na prethodnu godinu) što je posljedica mogućnosti provođenja pojednostavnjenog oblika kaznenog postupka preko sporazuma o priznanju krivnje.¹¹⁶ Uvođenje sporazuma u slovensko kazneno zakonodavstvo izazvalo je rasprave opravdava li ekonomičnost i ubrzanje kaznenog postupka, što su istaknute kao njegove glavne prednosti, uvođenje instituta anglosaksonskog prava u kontinentalni pravni sustav s pretežito inkvizitornim kaznenim postupkom.¹¹⁷

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ Turudić I., Pavelin Borzić T. Bujas I., *op. cit.* u bilj. 61., str. 135

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ *Ibid.*, str.137

¹¹⁷ *Ibid.*

Slovenija je začetke medijacije zapravo provela bez zakonske regulacije već u kontekstu sudu pridružene medijacije.¹¹⁸ Zakonsko utemeljenje sudovi su našli u odredbi Zakona o parničnom postupku prema kojoj je sud dužan pomoći strankama pri sklapanju nagodbe u bilo kojem stadiju postupka.¹¹⁹

Od 2001. godine Okružni sud u Ljubljani nudi parničnim strankama alternativne načine rješavanja sporova u sklopu programa rješavanja sudskih zaostataka; radi se o sudu pridruženoj medijaciji koja je predviđena za klasične građanskopravne sporove, kao i o programu neutralne ekspertne procjene za autorske sporove.¹²⁰ Ročišta su neformalna. Medijatori razgovaraju sa strankama na odvojenim i zajedničkim sastancima. Kada se stranke nagode, potpisuju nagodbu pred sucem, a ishod spora postaje pravomoćna sudska odluka (*res judicialiter transacta*).¹²¹ Dakle, slovenski model se temelji na sudskoj medijaciji, stranke se sporazumijevaju neformalno i u prisutnosti medijatora, kao i u hrvatskom modelu, no sam sporazum o medijaciji ovdje je oblikovan u sudske odluke.

U sklopu programa alternativnog rješavanja sporova na Okružnom sudu u Ljubljani obavlja se tjedno 15 – 25 medijacijskih sastanaka (ročišta). Kada se mjeri uspjeh medijacije, uzima se u obzir i zadovoljstvo stranaka koje se mjeri pomoću upitnika koje popunjavaju stranke i njihovi odvjetnici nakon dovršenja medijacijskog postupka, a rezultati ankete o zadovoljstvu stranaka provedenom medijacijom ističu da je medijacija uštedila vrijeme i novac stranaka.¹²²

Slovenija je još jedan primjer države Europske Unije koja se odlučila koristiti medijaciju kako bi pokušala postići veću ekonomičnost nacionalnih sudova.

6.3. Norveška

Norveška se umjesto sudske medijacije odlučila za izvansudsku medijaciju, no značajnu za kazneni postupak jer državni odvjetnik može uvjetovati kazneni progon sudjelovanjem u medijaciji.¹²³ Također, sud može, kada izriče uvjetnu osudu, kao poseban uvjet, odnosno kao posebnu obvezu naložiti medijaciju između počinitelja i žrtve, a medijacija može biti i dijelom rada za opće dobro; ako je započet postupak medijacije između žrtve i počinitelja, sud će to

¹¹⁸ Bilić V., *op. cit.* u bilj. 90, str. 84.

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ Bilić V., *op. cit.* u bilj. 90, str. 85.

¹²¹ *Ibid.*

¹²² *Ibid.*

¹²³ Maršavelski A., Ivanušić K., *op. cit.* u bilj. 73, str. 485.

uzeti u obzir prilikom upravljanja kaznenim postupkom i prilikom donošenja odluke o sankciji.¹²⁴

Osnovne vrijednosti, načela i ciljevi norveškog modela medijacije postižu se kroz uključivanje počinitelja i žrtve kaznenog djela u postupak medijacije na način da im se omogući vidjeti onog drugog, doživjeti ga, razmijeniti oči u oči iskustvo kaznenog djela, kako bi lakše shvatili uzrok i posljedicu kaznenog djela i pronašli izlaz iz konflikta koji je nastao, a u konačnici zadovoljili pravdu. Nerijetko to za žrtvu znači vraćanje osjećaja dostojanstva, a za počinitelja prihvaćanje odgovornosti i sprječavanje recidivizma, što je jednako važno za društvo u cjelini.¹²⁵

Norveški model medijacije uspješno je zaživio u njihovom pravosuđu te danas predstavlja uzor modela medijacije. U Norveškoj se restorativnom pravdom bavi Vijeće za sukobe koje godišnje rješava više od četiri kaznena predmeta.¹²⁶ Činjenica da medijacija u Norveškoj služi umjesto kaznenog postupka, a ne kao dodatak kvalitetnijoj i bržoj sudskoj presudi, govori i o povjerenju građana u ovaj model restorativne pravde.

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ Nylund, A., *The Many Ways of Civil Mediation in Norway*, u: L.Ervo i A. Nylund (ur.) *The Future of Civil Litigation: Access to Courts and Court-annexed Mediation in the Nordic Countries*, Springer, 2014, str. 108.

7. ZAKLJUČAK

U današnjem dobu, dobu suvremenih oblika tehnologije, suvremenih oblika sklapanja pravnih poslova, življenja, komunikacije među ljudima, rješavanje konflikta, kao sastavnog djela svakidašnjice, ne može i ne smije ostati na razini koja je postojala prije modernizacije društva. Također, konflikt koči napredak, kako osobni tako i poslovni. Načini rješavanja konflikta bilo kojeg oblika ne mogu biti ograničeni samo na rješenja koja nam institucije šablonski nude u okviru svojih ovlasti, ne prilagođavajući iste individualnim suvremenim potrebama. Zajedno s time, mora se razvijati i način saniranja i ublažavanja posljedica koje donese i ostavljaju, što ne mora nužno uvijek biti strogo normativni pravni način. Kazneni proces treba biti prilagođen novijim, suvremenim okolnostima počinjenja. Suvremeniji zakoni mogu pružiti osnovu za moderniji proces, no zašto se ne bismo poslužili i drugim, normativnim uređenim oblicima restorativne pravde koja pomiče fokus s represivnog kažnjavanja na obnovu narušenih odnosa između počinitelja, žrtve i zajednice?

Na temelju prikazanih analiza, može se zaključiti da medijacija u kaznenom postupku u Republici Hrvatskoj predstavlja vrijedan institut restorativne pravde. Iako postoje pravne i institucionalne prepreke, iskustva iz prakse pokazuju njezin značajan potencijal za počinitelja, žrtvu, državu i društvo u cjelini. Daljnji razvoj zakonodavnog okvira, osnaživanje institucionalnih aktera te šira edukacija stručnjaka i građana mogli bi biti ključni za uspješnu integraciju medijacije u kazneni postupak. Iako nacionalni zakonodavni pravni okvir, ponajprije ZKP omogućuje primjenu medijacije u hrvatskom kaznenom postupku, posebno kroz institut odgode kaznenog progona, praksa ukazuje na to da se ovaj instrument koristi rijetko, selektivno i pretežito za lakša kaznena djela.

Nadalje, određena ograničenja proizlaze iz nedostatne edukacije sudaca i državnih odvjetnika, neujednačene sudske prakse te institucionalnih nejasnoća – osobito u odnosu na mirovna vijeća koja bi trebala djelovati na području suda, a koja nemaju formalni status u pravosudnom sustavu.

Posebno vrijednim pokazali su se uvidi iz intervjua sa sutkinjom/medijatoricom i profesionalnom medijatoricom iz Hrvatske udruge za medijaciju, koji su otkrili razlike između formalnog okvira i svakodnevne primjene. Uočena je potreba za većom promocijom medijacije kao i nužnošću da institucije formalno priznaju i podupru centre za mirenje. Također je ukazano na psihološke i društvene barijere – među kojima se posebno ističe percepcija medijacije kao

slabosti te strah od priznanja krivnje – koje potencijalno ograničavaju volju stranaka da uopće pristupe postupku.

S druge strane, rad je pokazao značajne prednosti koje medijacija donosi, osobito kada se promatra kroz prizmu relativne svrhe kazne: mogućnost direktnog suočavanja počinitelja sa žrtvom, preuzimanje odgovornosti, izražavanje iskrenog žaljenja i dogovor o konkretnoj reparaciji štete mogu imati jači preventivni učinak od same represije. U tom smislu, medijacija doprinosi stvaranju društvenog okruženja u kojem se počinitelj transformira, a žrtvi se vraća osjećaj moći i dostojanstva.¹²⁷

Sukladno čl. 3 ZMRS-a, koji navodi da je svrha Zakona o mirnom rješavanju sporova stvoriti uvjete za sporazumno rješavanje sporova, izbjegavanje nepotrebnog pokretanja sudskih postupaka te osiguravanje uravnoteženog odnosa između postupka mirnog rješavanja spora i sudskog postupka - primjenjivo na kazneni postupak, možemo zaključiti da medijacija može biti svojevrsno pomagalo kaznenom postupku, koje može ublažiti stroge, zakonske učinke za žrtvu i počinitelja koji su sudionici postupka fokusiranog na traženje materijalne istine, dok sucima može ublažiti teret zaprimanja prevelikog broja kaznenih predmeta i dugotrajnog rješavanja istih.

“Medijacija je sposobnija postići pravedan ili pravičan ishod za stranke, pod uvjetom da obje strane žele riješiti razlike. Pravedniji ne zato što ishod nužno odražava suštinske zakonske zasluge spora, nego zato što su stranke sudjelovale u konsenzualnom procesu i postigle međusobno prihvatljivo rješenje.”¹²⁸

¹²⁷ Zaključeno na temelju podataka iz Priručnika za medijatore, *op.cit.* u bilj. 3

¹²⁸ Izjava bivšeg engleskog suca Vrhovnog suda Davida Edmonda Neubergera, Lord Neuberger of Abbotsbury

8. LITERATURA:

8.1. Zakoni i ostali normativni akti

- a) Zakon o mirnom rješavanju sporova, NN 67/23
- b) Zakon o mirenju, NN 67/11
- c) Zakon o mirenju, NN 163/03
- d) Pravilnik o medijaciji, NN 147/2023
- e) Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 144/22, 144/23, 36/24
- f) Zakon o radu, NN 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23
- g) Zakon o kaznenom postupku, NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24, 72/25
- h) Zakon o sudovima za mladež, NN 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19
- i) Deklaracija UN-a osnovnim načelima pravde za žrtve kaznenih djela i zloupotrebe vlasti iz 1985. godine
- j) Ekonomsko i socijalno vijeće Ujedinjenih naroda, United Nations Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters (ECOSOC Resolution 2002/12), dostupno na: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2002/resolution%202002-12.pdf](https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2002/resolution%202002-12.pdf)
- k) Okvirna odluka Vijeća od 15. ožujka 2001. o položaju žrtava u kaznenom postupku, SL L 82, 22.3.2001
- l) Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, SL L 315, 14.11.2012

8.2. Mrežne stranice

- a) <https://medijacija.hr/medijacija-opcenito/> (pristupano web adresi: 18.09.2025.)
- b) <https://medijacija.hr/faq-items/19-koje-su-najvaznije-prednosti-medijacije-u-odnosu-na-sudski-postupak/> (pristupano web adresi: 18.09.2025.)

- c) <https://medijacija.hr/registar-izmiritelja-medijatora/> (pristupano web adresi 18.09.2025)
- d) https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_udruga_za_medijaciju (pristupano web adresi 18.09.2025)
- e) <https://www.linklaters.com/nl-nl/insights/publications/commercial-mediation-a-global-review/global-guide-commercial-mediation/italy?> (pristupano web adresi 18.09.2025.)

8.3.Članci i knjige

- a) Zehr H., *The Little Book of Restorative Justice*, Good Books, Pennsylvania, 2002
- b) Mirosavljević A, Koller-Trbović N., Lalić-Lukač D.: *Evaluacija uspješnosti izvensudske nagodbe u stručnoj službi za izvensudsku nagodbu*, Kriminologija i socijalna integracija. Vol. 18 (2010) Br. 2, 1-104, str.
- c) Priručnik za medijatore, HUM, Zagreb, 2024
- d) A. Mirosavljević: *Izvensudska nagodba - perspektiva oštećenika i mladih u sukobu sa zakonom*, Kriminologija i socijalna integracija vol. 23, br.1, 2015
- e) Gojak M.: *Medijacija (mirenje) u slučaju maloljetničke delikvencije*, 2023.,dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/medijacija-mirenje-u-slucaju-maloljetnicke-delinkvencije-57453>
- f) Maloić S.;*Suvremeni pristupi kažnjavanju kao determinante kvalitete života u obitelji, susjedstvu i zajednici – nove perspektive suzbijanja kriminala*, str.32
- g) Program osnovne obuke za medijatore, HUM, 2024.
- h) Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, *Što je kazneni postupak (tijek, sudionici, žrtva, oštećenik)*, dostupno na: <https://mpudt.gov.hr/UserDocsImages/24834?lang=hr>
- i) Europski portal e-pravosuđa, *Osnovno o kaznenom postupku*, dostupno na: https://e-justice.europa.eu/topics/your-rights/defendants-criminal-proceedings/hr_hr?utm_source
- j) I.Martinović, I.Parenta, *Materijalna istina i istražno (inkizitorno načelo): zle utvare iz prošlosti ili nosivi stupovi kaznenog postupka?*, Hrčak, 2023., dostupno na: chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcglclefindmkaj/https://hrcak.srce.hr/file/452246, str 420.

- k) Bilić V: *Drugačiji put do pravde*, Hrvatska gospodarska komora – sektor za trgovinu, dostupno na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.hgk.hr/documents/predavanje-bilic591170ea2802e.pdf
- l) Cvjetko B., *Zakonska i sudska politika kažnjavanja maloljetnika i mlađih punoljetnika kaznom maloljetničkog zatvora (1998-2003.)*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 11, broj 2, 2004, str. 841-865.
- m) Đurđević Z., *Kaznena odgovornost i kazneni postupak prema pravnim osobama u Republici Hrvatskoj*, Hrčak, 2003., dostupno na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://hrcak.srce.hr/file/129652
- n) Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, Narodne novine, Zagreb, 2012.,
- o) Turudić I., Pavelin Borzić T. Bujas I.: *Sporazum stranaka u kaznenom postupku – trgovina pravdom ili?*, Hrčak, 2016., dostupno na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://hrcak.srce.hr/file/238507
- p) Miroslavljević A., Modeli restorativne pravde u svijetu za mlade u skobu sa zakonom i pregled istraživanja njihove učinkovitosti, *Kriminologija i socijalna integracija*. Vol. 18 (2010) Br. 1, 1-130, Zagrebu, 2010., Hrčak, dostupno na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://hrcak.srce.hr/file/87811
- q) Hoffman M., *Empathy and Moral Development, Implications for Caring and Justice*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000.
- r) Maršavelski A., Ivanušić K., *Restorativna pravda u kaznenopravnoj teoriji i praksi*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 28, broj 2/2021, str. 473-505.
- s) Uzelac A.: *Pravosuđe u Hrvatskoj 2020 – Stanje, uzroci krize i moguće mjere*, 2020., dostupno na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.alanuzelac.from.hr/pubs/C02_Pravosudje2020.pdf
- t) Bilić V.: *Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak*, HUM, Zagreb, 2008., dostupno na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://medijacija.hr/wp-content/uploads/2020/04/Vanja-Bilic-Alternativno-rjesavanje-sporova-i-parnicni-postupak-disretacija.pdf

- u) Nylund, A., The Many Ways of Civil Mediation in Norway, u: L.Ervo i A. Nylund (ur.)
The Future of Civil Litigation: Access to Courts and Court-annexed Mediation in the
Nordic Countries, Springer, 2014.

8.4.Sudske odluke

- a) Presuda Vrhovnog suda u Kanadi: R. v. Gladue, [1999] 1 S.C.R. 688, br.26300, 23.
travnja 1999., dostupno na: <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/1695/index.do>